Lietas arhīva Nr. A42-00216-24/15
ECLI:LV:ADRJRIT:2024:0209.A420153923.3.S

ADMINISTRATĪVĀ RAJONA TIESA
RĪGAS TIESU NAMS

SPRIEDUMS
Latvijas tautas vārdā

Rīgā 2024. gada 9. februārī

Administratīvā rajona tiesa šādā sastāvā:

tiesnese Agnese Patmalniece,

piedaloties pieteicējam /pers. C/ un pieteicēja pārstāvim /pers. D/, un atbildētājas – Latvijas Republikas – pusē pieaicinātās iestādes – Valsts policijas pārstāvei /pers. E/,

mutvārdu procesā atklātā tiesas sēdē izskatīja administratīvo lietu, kas ierosināta, pamatojoties uz /pers. C/ pieteikumu par labvēlīgāka administratīvā akta izdošanu, ar kuru pieteicējam tiktu izmaksāta nemantiskā kaitējuma atlīdzība 1750 *euro* apmērā.

Aprakstošā daļa

[1] Pieteicējs 2022. gada 16. decembrī vērsās Valsts policijā ar iesniegumu par nemantiskā kaitējuma 1750 *euro* apmērā atlīdzināšanu sakarā ar pret pieteicēju uzsākto administratīvā pārkāpuma procesu (lieta Nr. 15550014799221), kas izbeigts ar Rīgas rajona tiesas 2022. gada 15. jūnija spriedumu, vienlaikus atceļot Rīgas reģiona pārvaldes Kārtības policijas pārvaldes priekšnieka vietnieka 2021. gada 30. decembra lēmumu Nr. 15550014799221-2.

[2] Valsts policijas priekšnieks ar 2023. gada 24. februāra lēmumu Nr. 62 (turpmāk – pārsūdzētais lēmums) nolēma atvainoties pieteicējam par detalizētu administratīvā pārkāpuma apstākļu neizskaidrošanu un nepamatotu soda piemērošanu lietā Nr. 15550014799221. Lēmumā norādīts, ka administratīvā pārkāpuma process izbeigts, jo tiesa pretēji iestādei neatzina par pietiekamiem lietā esošos pierādījumus (video ierakstā no policijas darbinieka formas tērpam piestiprinātās video kameras fiksētā roku noplātīšana kā vainas atzīšana) pārkāpuma konstatēšanai. Lai gan policijas darbinieka runas stils neatbilda lietišķās runas stila prasībām, tomēr policijas darbinieks izskaidroja pieteicējam saskatīto pārkāpumu pazīmes. Darbinieks neaizskāra pieteicēju, bet tikai novērtēja administratīvā pārkāpuma izdarīšanas apstākļus un norādīja iespējamās sekas. Tāpat policijas darbinieks pārkāpuma vietā vadījās no tās informācijas, kura tobrīd bija viņa rīcība, pats konstatējot pārkāpumu, pieteicējs to atzina (policijas darbinieka ieskatā), kā arī dienesta automašīnā bija jābūt fiksētam pārkāpuma video ierakstam (sarunas brīdī policijas darbinieks nezināja, ka video ieraksts saules dēļ nebūs izmantojams). Līdz ar to lietā pieļautais procesuālais pārkāpums neradīja būtisku pieteicēja tiesību vai tiesisko interešu aizskārumu, jo tas nekavēja pieteicēju vēlāk realizēt savas tiesības un nav radījis nelabvēlīgas sekas, ievērojot, ka administratīvā pārkāpuma process izbeigts, pieteicēja vainu nekonstatējot. Ievērojot minēto, līdz ar Valsts policijas darbinieka nepamatotas rīcības konstatēšanu, kas ir uzskatāma par iepriekšēja stāvokļa atjaunošanu, pieteicējs ir saņēmis taisnīgu gandarījumu par savu tiesību aizskārumu. Vienlaikus tā kā policijas darbinieks detalizēti neizskaidroja abu pieteicēja pieļauto pārkāpumu būtību, savlaicīgi nepārliecinājās par pierādījumu esamību un pietiekamību soda piemērošanai, iestādei ir pienākums rakstveidā atvainoties pieteicējam.

[3] Pieteicējs iesniedza tiesā pieteikumu par labvēlīgāka administratīvā akta izdošanu. Pieteikumā norādīts, ka policijas darbinieka sarkastiskā un nievājošā attieksme, piemērojot sodu, nepamatota soda piemērošana, novēlota un nepatiesu ziņu sniegšana (attiecībā uz video ierakstu no policijas darbinieka formas tērpam piestiprinātās video kameras), video ieraksta no dienesta automašīnas nesaglabāšana un nenosūtīšana, kas apgrūtināja pieteicēja tiesību aizstāvību, ir radījusi pieteicējam emocionālus pārdzīvojumus un morālās ciešanas. Izbeidzot administratīvā pārkāpuma procesu, nav notikusi pilnīga iepriekšējā stāvokļa atjaunošana, jo pieteicējs ir patērējis laiku, vairākkārt pārsūdzot lēmumus un lūdzot izsniegt lietas materiālus. Turklāt

tas, ka konkrētajā gadījumā nav iespējama pilnīga iepriekšējā stāvokļa atjaunošana, faktiski atzīts arī pārsūdzētajā lēmumā, nosakot pienākumu rakstveidā atvainoties pieteicējam. Atvainošanos, kas nav veikta pēc Valsts policijas iniciatīvas un kurā Valsts policija turpina norādīt uz pieteicēja vainu pārkāpuma izdarīšanā un sniedz nepatiesas ziņas par notikuma apstākļiem, ievērojot, ka pieteicējs apturēts diennakts tumšajā laikā, kad saule vēl nespīdēja, ko apliecina arī video ieraksts no policijas darbinieka formas tērpam piestiprinātās video kameras, nevar uzskatīt par atbilstīgu atlīdzinājumu.

[4] Tiesā saņemtajos rakstveida paskaidrojumos Valsts policija pieteikumu neatzīst un lūdz to noraidīt, pamatojoties uz pārsūdzētajā lēmumā norādītajiem apstākļiem un papildus norādot, ka pieteicēja izjustajām negatīvajām emocijām atbilstošs atlīdzināšanas veids ir iepriekšējā stāvokļa atjaunošana, līdz ar to nav pamata nemantiskā kaitējuma atlīdzinājumam naudā.

[5] Tiesas sēdē pieteicējs un tā pārstāvis pieteikumu uzturēja, atbildētāja pārstāvis pieteikumu neatzina.

Motīvu daļa

[6] Izvērtējot lietas materiālus un dalībnieku paustos apsvērumus, tiesa atzīst, ka pieteikums ir nepamatots un noraidāms.

[7] Lietā ir strīds par to, vai ir izpildījušies visi priekšnoteikumi, lai pieteicējam izdotu labvēlīgāku administratīvo aktu, ar kuru tiktu noteikts atlīdzinājums pieteicēja norādītajā apmērā.

[8] Personas tiesības saņemt atbilstīgu atlīdzinājumu nepamatota tiesību aizskāruma gadījumā ir noteiktas Latvijas Republikas Satversmes 92. panta trešajā teikumā. Šī norma paredz vispārēju valsts pienākumu garantēt, ka ar tiesas starpniecību ikvienam, kura tiesības ir pārkāptas, ir nodrošināta efektīva aizsardzība pret aizskārumu. Līdz ar to personai nevar tikt liegtas tiesības uz atbilstīgu atlīdzinājumu par zaudējumiem un kaitējumu, kuru cēlonis ir iestādes prettiesiska rīcība.

Kriminālprocesā un administratīvo pārkāpumu lietvedībā nodarītā kaitējuma atlīdzināšanas likuma (turpmāk – Kaitējuma atlīdzināšanas likums) 5. pantā ir noteikts tiesiskais pamats atlīdzinājuma piešķiršanai par kaitējumu, kas nodarīts administratīvā pārkāpuma lietvedībā, savukārt 2. panta otrajā daļā noteikts, ka šā likuma noteikumi piemērojami arī likumā tieši neminētos gadījumos, ja administratīvā pārkāpuma lietvedībā privātpersonai nodarīts kaitējums iestādes prettiesiskas rīcības dēļ. Saskaņā ar šā likuma 6. panta pirmās daļas otro teikumu prettiesisku rīcību konstatē ar iestādes vai tiesas nolēmumu.

[9] Izskatāmajā gadījumā ar Rīgas rajona tiesas 2022. gada 15. jūnija spriedumu administratīvā pārkāpuma lietā Nr. 15550014799221.1 atcelts Valsts policijas Rīgas reģiona pārvaldes Kārtības policijas pārvaldes priekšnieka vietnieka 2021. gada 30. decembra lēmums Nr. 15550014799221-2 un izbeigta lieta par pieteicēja saukšanu pie administratīvās atbildības pēc Ceļu satiksmes likuma 51. panta desmitās daļas 3. punkta.

Ievērojot minēto, tiesa konstatē, ka ir iestājies Kaitējuma atlīdzināšanas likuma 5. panta 1. punkta a) apakšpunktā minētais kaitējuma atlīdzinājuma tiesiskais pamats, proti, spēkā stājies lēmums par administratīvā pārkāpuma lietvedības izbeigšanu sakarā ar to, ka nav bijis notikuma vai tajā nav administratīvā pārkāpuma sastāva.

[10] Atbilstoši Kaitējuma atlīdzināšanas likuma 9. pantam zaudējuma atlīdzinājuma tiesisko pamatu un atlīdzības apmēru pierāda ar Administratīvā procesa likumā norādītajiem pierādīšanas līdzekļiem (panta pirmā daļa). Faktus, kas apliecina nemantiskā kaitējuma nodarīšanu, pierāda ar Administratīvā procesa likumā norādītajiem pierādīšanas līdzekļiem. Privātpersonai ir pienākums norādīt, kā izpaudies tās nemantisko tiesību un ar likumu aizsargāto interešu aizskārums, un pamatot atlīdzības apmēru (panta otrā daļa).

Saskaņā ar Kaitējuma atlīdzināšanas likuma 7. pantu tiesības uz kaitējuma atlīdzinājumu rodas, ja starp iestādes, prokuratūras vai tiesas prettiesisko vai nepamatoto rīcību un privātpersonai nodarīto kaitējumu pastāv tieša cēloņsakarība – objektīva saikne starp iestādes, prokuratūras vai tiesas rīcību un tās radīto laika ziņā vēlāk sekojošo kaitējumu, proti, minētā rīcība radījusi un noteikusi kaitējuma iestāšanās reālu iespēju un ir galvenais faktors, kas nenovēršami radījis šo kaitējumu.

Kā izriet no minētās tiesību normas, atlīdzinājums personai var tikt noteikts tad, ja ir konstatējami šādi priekšnoteikumi: 1) iestāde, prokuratūra vai

tiesa ir veikusi prettiesisku vai nepamatotu rīcību Kaitējuma atlīdzināšanas likuma izpratnē; 2) personai ir radies kaitējums; 3) pastāv cēloņsakarība starp attiecīgo rīcību un kaitējumu, proti, minētā rīcība radījusi un noteikusi kaitējuma iestāšanās reālu iespēju un ir galvenais faktors, kas nenovēršami radījis šo kaitējumu. Atlīdzinājums personai nosakāms tad, ja vienlaikus konstatējami visi minētie kaitējuma atlīdzināšanas priekšnoteikumi.

Ievērojot minēto, tiesa vērtēs, vai minētie kaitējuma atlīdzināšanas priekšnoteikumi ir konstatējami arī saistībā ar pieteicēja norādīto kaitējumu administratīvā pārkāpuma lietvedībā.

[10] Atbilstoši Kaitējuma atlīdzināšanas likuma 11. panta 1. punktam nemantiskais kaitējums fiziskai personai šā likuma izpratnē ir iestādes, prokuratūras vai tiesas prettiesiskas vai nepamatotas rīcības dēļ kriminālprocesā vai administratīvo pārkāpumu lietvedībā nodarīts fiziskās personas dzīvības, veselības, brīvības, goda un cieņas, personiskā vai ģimenes noslēpuma, citu nemantisko tiesību vai ar likumu aizsargāto interešu aizskārums, kā rezultātā radušās nelabvēlīgas nemantiskās sekas.

Kaitējuma atlīdzināšanas likuma 14. panta trešā daļa noteic, ja lēmējiestāde vai tiesa, izvērtējot konkrētā gadījuma apstākļus, konstatē, ka privātpersonas tiesību vai ar likumu aizsargāto interešu aizskārums nav smags, nemantiskā kaitējuma patstāvīgs vai papildu atlīdzinājums var būt rakstveida vai publiska atvainošanās.

[11] Pieteicējs ir norādījis, ka administratīvā pārkāpuma lietvedībā iestādes īstenotās rīcības dēļ pieteicējam nodarīts nemantisks kaitējums. Nemantisko kaitējumu pieteicējs pamato ar sarežģītu pārsūdzības mehānismu, patērēto laiku, sākotnējā šoka stāvokli un skeptiskumu, iestādes formālo atvainošanos.

Kā jau minēts, atbilstoši Kaitējuma atlīdzināšanas likuma 7.pantam cēloņsakarība starp iestādes rīcību un nodarīto kaitējumu pastāv tad, ja iestādes rīcība ir radījusi un noteikusi kaitējuma iestāšanās reālu iespēju un ir galvenais faktors, kas nenovēršami radījis šo kaitējumu.

Tiesai nav šaubu par to, ka uzsāktā administratīvā pārkāpuma lietvedība, kas vēlāk izrādījusies nepamatota, varēja radīt pieteicējam zināmu satraukumu un diskomfortu. Tomēr nav pamata uzskatīt, ka administratīvā pārkāpuma lietvedība un tajā veiktās darbības būtu radījušas pieteicējam tādu nemantisko kaitējumu, kas būtu atlīdzināms naudā.

Pirmkārt, tiesa norāda, ka pieteicēja norādītie administratīvās pārkāpuma lietvedības apstākļi – videoieraksta neesamība – ir kalpojis par pamatu Valsts policijas lēmuma atcelšanai, attiecīgi iepriekšējā stāvokļa atjaunošanai. Tādējādi ar Rīgas rajona tiesas 2022. gada 15. jūnija spriedumu Valsts policijas rīcība atzīta par nepamatotu, bet šajā spriedumā nav konstatēta Valsts policijas prettiesiska rīcība.

Otrkārt, tiesa vērš uzmanību, ka nepieciešamība piedalīties administratīvā pārkāpuma lietvedībā un sniegt ar izmeklējamo notikumu saistītus paskaidrojumus nav tāds apstāklis, kurš pats par sevi varētu radīt būtisku negatīvu ietekmi uz personas veselību. Protams, nevar izslēgt, ka kāda persona subjektīvi uz šiem apstākļiem var reaģēt daudz saasinātāk kā citas personas līdzīgās situācijās. Tomēr ir jāņem vērā tiesību doktrīnā norādītais, ka likumā ar nolūku nav lietoti tādi apzīmējumi, kas nemantiskā kaitējuma esības un atbilstīga atlīdzinājuma noteikšanā piešķirtu nozīmi personas emocionālajām izjūtām. Cilvēka emocionālā reakcija uz notikumiem ir atkarīga galvenokārt no viņa paša iekšējās kultūras, savaldības un citām psihiskajām īpašībām. Tādēļ arī atbilstīgs atlīdzinājums principā nevar būt atkarīgs no tā, kāda ir bijusi cilvēka emocionālā reakcija uz prettiesisko darbību un cik tēlaini viņš apraksta savus iekšējos pārdzīvojumus vai „pārinodarījuma sajūtu". Cilvēka pārdzīvojumiem var piešķirt nozīmi tikai tiktāl, ciktāl būtiska tiesību aizskāruma gadījumā šādi pārdzīvojumi rastos pat savaldīgam un nosvērtam cilvēkam *(Danovskis E. Nemantiskā kaitējuma jēdziens administratīvajās tiesībās. Jurista Vārds, 20.03.2018., Nr.12 (1018))*.

Treškārt, no pieteicēja pārstāvja sniegtajiem paskaidrojumiem izriet, ka pieteicēju aizskāra Valsts policijas formālā atvainošanās, kurā joprojām tiekot apgalvots, ka pieteicējs veicis kreiso sānslīdi. Izvērtējot Valsts policijas 2023. gada 24. februāra lēmumu, tiesa secina, ka šajā lēmumā Valsts policija ir atreferējusi administratīvās pārkāpuma lietas materiālus, sniegusi informāciju par pārbaudē vērtējamiem apstākļiem, secinot, ka vispārīgi pie neatbilstoša automašīna riepu protektora dziļuma ir iespējama sānslīde. Minētais neapgalvo pieteicēja vainu, bet ir saprotams un vērtējams kopsakarā ar Valsts policijas norādi, ka jaunākā inspektora /pers. M/ rīcībā nav konstatējami tādi pārkāpumi, kas būtu par pamatu ierosināt disciplinārlietu. Kopumā Valsts policija secinājusi, ka pieteicējam administratīvās pārkāpuma lietvedības dēļ nevarēja iestāties nelabvēlīgas sekas. Šajā Valsts policijas lēmumā nav apgalvots, ka pieteicējs vēl arvien ir vainojams administratīvajā pārkāpumā.

Tiesa nekonstatē, ka, uzsākot administratīvā pārkāpuma lietvedību un veicot darbības, kuras vērstas uz šīs lietas izskatīšanu, pieteicējam būtu nodarīts būtisks tiesību aizskārums. Administratīvo pārkāpumu lietas un krimināllietas ierosināšana nolūkā noskaidrot, vai persona ir izdarījusi administratīvu pārkāpumu vai noziedzīgu nodarījumu, pati par sevi nav uzskatāma par nepamatotu tiesību aizskārumu un nepieciešamība piedalīties šajos procesos, kā arī pārsūdzēt tajos pieņemtos lēmumus nav uzskatāma par nelabvēlīgām sekām Kaitējuma atlīdzināšanas likuma kontekstā, ja vien procesa uzsākšanā nav konstatējama ļaunprātība vai acīmredzama nolaidība *(Danovskis E. Nemantiskā kaitējuma jēdziens administratīvajās tiesībās. Jurista Vārds, 20.03.2018., Nr.12 (1018))*.

No lietas materiāliem neizriet, ka, uzsākot administratīvā pārkāpuma lietvedību, Valsts policija būtu rīkojusies ļaunprātīgi, vai pieļāvusi acīmredzamu nolaidību. Līdz ar to administratīvā pārkāpuma lietvedības uzsākšana pati par sevi nav radījusi pieteicējam nelabvēlīgas sekas. Kā norādīts iepriekš nelabvēlīgas sekas pieteicējam nav radītas arī ar administratīvā pārkāpuma lietvedībā veiktajām procesuālajām darbībām un pieņemtajiem procesuālajiem lēmumiem. Pat tad, ja šo darbību veikšanā būtu konstatējamas kādas neatbilstības tiesību normām, nelabvēlīgas sekas pieteicējam tās nav radījušas, jo administratīvā pārkāpuma lietvedība tika izbeigta, pieteicēja vainu administratīvā pārkāpuma izdarīšanā nekonstatējot.

Izbeidzot administratīvā pārkāpuma lietvedību ir notikusi iepriekšējā stāvokļa atjaunošana, kas atbilstoši Kaitējuma atlīdzināšanas likuma 14. panta otrajai daļai ir primārais atlīdzināšanas veids. Papildus Valsts policija ir arī atvainojusies.

Tiesu praksē atzīts, ka atlīdzinājums var būt atbilstīgs, ja pārkāpuma radītās sekas ir likvidētas un agrākā tiesiskā situācija atjaunota. Administratīvā pārkāpuma lietā pieņemtā lēmuma atcelšana pati par sevi ir morāls gandarījums – tā ir atzīšana par nevainīgu administratīvā pārkāpuma izdarīšanā. Prettiesiskais lēmums par personas administratīvo sodīšanu ir atcelts, tādēļ ir nodrošināta restitūcija, kas ir pietiekams atlīdzinājums *(Administratīvās apgabaltiesas 2011. gada 7. marta sprieduma lietā Nr. A42720008 11. punkts, Augstākās tiesas 2009. gada 5. jūnija sprieduma lietā Nr. SKA-338/2009 (A42500006) 13. punkts).*

Tāpat Augstākā tiesa ir atzinusi, ka sabiedrībā vispārpieņemts veids, kā var tikt kompensēti nelieli emocionālie pārdzīvojumi, ir atvainošanās *(Augstākās tiesas 2010. gada 9. jūlija sprieduma lietā Nr. SKA-223/2010 (A42123804) 7. punkts)*. Atvainošanās ir atbilstīgākais atlīdzinājuma veids, ar kuru atlīdzina morālo kaitējumu, kas nav smags *(Augstākās tiesas 2009. gada 5. jūnija sprieduma lietā Nr. SKA-338/2009 (A42500006) 14. punkts).* Atlīdzināms naudā ir vienīgi būtisks morālais kaitējums, tāds, kuru ar prasītā labuma piešķiršanu vairs nevar nedz juridiski, nedz faktiski atlīdzināt *(Augstākās tiesas 2009. gada 17. novembra sprieduma lietā Nr. SKA-505/2009 (A42440505) 7. punkts).*

Tātad atlīdzinājums, izmaksājot konkrētu naudas summu, nosakāms tikai tad, ja iepriekšējā stāvokļa atjaunošana nav iespējama vai nav adekvāta, kas konkrētajā gadījumā nav konstatējams.

[12] Ievērojot visu iepriekš minēto, tiesa atzīst, ka pieteikums par administratīvā pārkāpuma procesā pieteicējam nodarītā kaitējuma atlīdzināšanu naudā ir nepamatots un noraidāms.

Rezolutīvā daļa

Pamatojoties uz Administratīvā procesa likuma 246.-251. pantu un 289.-291. pantu, Administratīvā rajona tiesa

nosprieda

noraidīt /pers. C/ pieteikumu par labvēlīgāka administratīvā akta izdošanu, ar kuru pieteicējam tiktu izmaksāta nemantiskā kaitējuma atlīdzība 1750 *euro* apmērā.

Spriedumu var pārsūdzēt Administratīvajā apgabaltiesā viena mēneša laikā no sprieduma sastādīšanas dienas, iesniedzot apelācijas sūdzību Administratīvās rajona tiesas Rīgas tiesu namā.

Tiesnese

A.Patmalniece